

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Avgvstini Valerii, Veronensis Episcopi, De Rhetorica
Ecclesiastica Libri III. Perqvam Ervditi**

Valiero, Agostino

Coloniae, 1582

De propositione, & quatenùs oratori Ecclesiastico liceat digredi. Cap. L.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69050](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69050)

De propositione, & quatenus oratori Ecclesiastico liceat digredi.

Cap. L.

POST exordium, vel loco exordij vtatur Ecclesiasticus orator propositione, in qua haec sunt necessaria: vt sit vna, aut ad vnum redigatur; vt sit catholica, vt sit popularis. Nam cum nihil perspicuitati doctrinae tam contrarium sit, quam rerum confusio, ita vt cum multa eodem tempore docere quis sibi proposuit, confundat potius auditorum animos, & ingenia obruat, quam doceat; prudenter sanctissimi & doctissimi illi patres, qui catechismum conscripserunt, parochos monent, vt, quoties vsu venerit, vt aliquem interpretentur Euangelij, vel quemuis alium diuinae scripturae locum, intelligant eius loci, quicumque is fuerit, sententiam referri posse aut ad aliquem articulum explicandum, aut ad aliquod sacramentum, aut ad praecipuum, aut ad petendum aliquid a Deo, ex praescripto D. N. Iesu Christi. siue igitur proponat Euangelium, siue B. Pauli epistolam, siue psalmum, redigat totam concionem ad vnum: Veluti, explicans Euangelium in solennitate omnium Sanctorum, proponat sibi docere, quae sit beatitudo hominis, & explicet primum quid nam sit beatitudo; deinde, quae sit huius nostrae peregrinationis beatitudo: tum singulas, quas ibi Dominus noster enumerat, poterit explicare. B. Chrysostomus singulas suas homilias, ad singulas propositiones saepe redigit, de vitando iuramento, de humilitate, quod ars quaestuosissima sit elemosyna, de fugiendo luxu, Deum laudandum fide formata, est enim dignus omni laude: ita etiam Nazianzenus in plagam grandinis, de pace, in sanctum baptismum,

in

in pascha, de amore in pauperes. eadem ratione sequutus B. Basilius, homilias suas ad propositiones redegit: Attende tibi, in auaros, in luxuriosos, de gratijs Deo agendis. quam rationem Latini adhibuerunt, in primis S. Cyprianus, scribens de bono patientia, de lapsis. S. Ambrosius de bono mortis. S. Bernardus de gradibus humilitatis, in sanctas solennitates. S. Zeno de pudicitia, laudibus, de auaritia detestando flagitio, pulchros scripsit sermones. Quatenus autem oratori Ecclesiastico liceat digredi, non facile est prescribere. videat quid proposuerit, meminerit illud, quod in primis eo die docere in animu sibi induxit. Ita digredietur, vt redeat semper, vnde deflexit oratio, quanquam S. Chrysostomus in homilijs de vitando iuramento, & alijs etiam in locis, interdum ita digressus est, vt illud quod antea proposuerat, in aliud tempus reiecerit: quod, Spiritu sancto ita dictante, sanctissimum virum fecisse, credendum est. Et quoniam quorundam morem non probamus, qui de instituendis pueris in doctrina Christiana, aut de multis peruersis consuetudinibus remouendis, semel tantum, aut bis, aut ter in anno tractant, quasi eosdem auditores singulis diebus sint habituri, & unico sermone agris animis medicinam se afferre posse confidunt; cum possit usu venire, vt qui illa admonitione magis egebant, eo die abfuerint; aut presentibus vnus medicina sermonis perfectam nondum sanitatem attulerit; precepta vtilia, vt sancti patres fecerunt, saepe iteranda, & crebro eadem de re, pro vtilitate audientium, adhibenda sunt hortationes, & reprehensiones, et si locus Euangelij aut Epistola, quam recitat Ecclesia, postulare non videtur. Itaque quamuis suo loco dema-

gnis

gnis peccatis, in qua plerunquè homines incidunt, & qua in capite de vitandis, virtute comprehensa sunt, sermonem habeat orator, eosdem tamen locos, digrediendi causa, sæpè tractabit. Hi autem erunt loci ad digrediendum valdè accommodati: digrediatur orator contra peruersum morem spectaculorum, contra choros sathanae, contra libidinum magistras, horum temporum insulas comœdias; compatione pulcherrima S. Chrysostomi veterum, qui à spectaculis redeunt, cum his qui è carceribus, siue è domo luctus recedunt. commodè autem digredietur ijs diebus, quibus caro ita insultat, ut pleriq; homines insanire videantur: Belli tempore, de iustissima ira Dei, de falsa pacis incommodis: in caritate annonæ, quòd propter publica res aduersa eueniãt, digredietur. in primis autem omni tempore, cum tot tamquæ magna peccata, à lingua proficiantur, digrediatur, membrum illud nobilissimum, quod diuinitus homini est datum, ut Deum oraret, eiusq; maiestatem debitis laudibus efferreret, esse custodiendum; linguam esse, ut B. Iacobi verbis utamur, inquietum malum & venenū mortiferum: esse veluti ignem, qui inter omnia elementa maximè destruit; lingua destructas esse domos, ciuitates, & regna. Contra blasphemos digrediens, dicet eos esse monstra hominum, portenta ciuitatum, ciues inferni, quos ostendet, canibus, iudeis, hereticis esse peiores, quandoquidem canes dominis suis parcunt, iudei crucifixerunt quem non cognouerunt, heretici ab Ecclesia dissentiunt, quia impudenter, prauas suas opiniones, communis matris Ecclesiæ decretis, meliores existimant: blasphemus, cali & terræ Domino non parcunt; CHRISTVM quem credunt esse

esse Deum, quos nouerunt esse sanctos, quantum in ipsis est lacerant; Atque ut maiorem terrorem inferat orator Ecclesiasticus, digrediens, recitabit, quam se uero iudicio Dominus blasphemos punire consueuerit, et commemorabit illa uerba Domini ad Moysen, quibus iussit, ut blasphemum lapidarentur: Educ blasphemum extra castra, et ponent omnes quia audierunt manus super caput eius, & lapidabit eum populus uniuersus. Et eo loco dicat, maximum scelus esse, ferre blasphemos, quantum in se est, è ciuitatibus, aut oppidis non expellere eam pestem: & per increpationem atque exclamationem dicet; tabernas, ubi aleis luditur, & nomen Dei blasphematur, esse templum sathanae, quandoquidem in his sathanas regnat; honorem & gloriam, quantum in ipsis est, infelices & perdita anima Deo adimunt. Poterit etiam saepe per digressionem commemorare; maximum esse peccatum periurium, in quod saepissime homines incidunt: periuros, esse perturbatores humanae societatis, iustitiae corruptores, iurgiorum & inimicitiarum ministros, sacerdotes sathanae. Necessè est etiam, calamitosi his temporibus, quibus ij, qui habentur boni uiri, à detractiois uitio non sunt liberi, reprehendere maxime detractores: detractorem esse serpenti similem, insidiosum animal, quia silentio mordet, tortuose incedit, & terram comedit: hos esse detractoris mores, neminem ut vituperet, quem, detractioem suam resciturum dubitet. quo fit, ut veneno detractiois, potèius adhuc venenum adulationis, & magis mortiferum, plerumque misceat, & eidem, cui absenti detraxit, praesenti aduletur: serpentinam linguam detractiois assuetam merito appellabit, quippe quae à laudatione interdum exordians,

diens, aut charitatis specie detrahatur imagini Dei, fratri suo, fratri Christi, ei fortasse, qui celestis hereditatis particeps est futurus: dicet detractores minimè audiendos, ut monuit sapiens in Prouer. illis verbis: Labia detrahentium sint procul à te, quod præceptum in Ecclesiastico est etiam traditum, illis verbis: Sepi aures tuas spinis. & noli audire hominem nequã: Dicet, detractoribus minimè credendum; nihil (vt verbis S. Hieronymi vtamur) tam inquietare animum, & mentem leuem, et mobilem facere, quàm totum quod dicitur, credere, & obtrectatorum verba, temerario mentis assensu, sequi; magnam quietem animi, magnamq; morum grauitatem esse, non temerè de quoquam aliquid sinistri audire: falsos amicos adulatores, lactantes incautas animas, easq; decipientes, homines ex stultis insanos facientes, maledictos fuisse à Deo, illis verbis: Vah qui dicitis bonum malum; & illa verba propheta poterit accommodare: Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te seducunt: inculcet, lac esse cibum puerorum, non hominum; puerile esse, cantilena suarum laudum & adulationibus delectari, aut potius decipi. Verùm cum maledicorum plena sint omnia, ita vt nec subditi principibus, nec discipuli magistris, nec sacerdotes episcopis, nec filij parentibus, parentes etiam, quod valdè miserabile est, filijs desinant maledicere; digrediatur sæpè, etiam si locus postulare id minimè videbitur: ponderet illa verba Apostoli: Maledici regnum Dei non possidebunt: addat, crudelis ac impij hominis esse, malè agentibus maledicere, cum potius eorum miseria commoueri, & pro ipsis orare oporteret: nec diabolo esse maledicendum, quia est creatura Dei, quia natura est

P

bonus,

bonus, & voluntate malus, multo minùs fratribus, coheredibus eiusdem celestis hereditatis; multo absurdius & horribilius, filijs, quibus incredibiliter nocent paremum maledictiones. Moveat digrediens, abstinendum à conuicio, quia immoderati ac impij animi est inditiù, quia varias calamitates parit, quia qui pergit dicere, quæ vult, vt Sapiens dicebat, audit quæ non vult. Et quia author mendacijs sathanas, vt contra authorem veritatis, & lucis Christum, eiusq; imitatores, acrius pugnet, mendacium in animis populorum seminat; mendaces esse filios diaboli declarabit, desertores milites Christi, infames homines, & humanæ societatis perturbatores; grauißimum mendaciũ illud esse, quo errores in religione disseminantur: grauia etiam illa, quibus iustitia contaminatur, et alicui damnum infertur. Ab alijs etiam generibus mendacijs docebit esse abstinendum, quia mentiri non licet sine peccato; & qui mentiri assuescit propriæ existimationis est inimicus. Contra periuros sæpè Ecclesiasticus orator, digrediens, poterit dicere, cum falsis testibus multa iudicia corrumpantur, impium & scelestum esse, adhibere falsitatis testem, authorem omnis veritatis Deum: & dicet, periuros grauius peccare, illis, qui crucifixerunt Christum, quòd Christum obnoxium culpæ ea ratione videantur existimare, & peierando, peius de Deo videantur sentire, quàm author mendacijs sathanas. Acribus verbis sæpè reprahendet seminatores discordiarum, peccatum esse grauißimum, valdè offendere concordia & pacis authorem Deum: quod idem expressit Dominus per Salomonem, illis verbis: Sex sunt, quæ odit Dominus, & septimum detestatur anima eius: oculos sublimes, linguam men-

men-

mendacē, manus effundentes innoxium sanguinem, cor
 machinās cogitationes pessimas, pedes veloces ad curren-
 dum in malum, proferentem mendacia, testem fallacem,
 & eū, qui seminat inter fratres discordias. Studebit se-
 dare omnes contentiones & lites, imitatores demonum
 esse litigatores: sæpè etiam digrediendo dicet, ingenuū
 animi esse, contentiones fugere, contendere esse ignomi-
 niosum; seruum domini non oportere litigare, sed man-
 fuetum esse, multas misérias è litibus profectas; multas
 familias paruis ab initio litigijs corruisse. Digrediēdum
 acriter est sæpè contra iactantes seipsos & sua, huiusmo-
 di homines, stultè nimium, seipsos & opera sua; idola si-
 bi constituere, & de seipsis & intare; gallina similes esse,
 qua vbi ouum emisit, clamat, donèc significet factum o-
 uum, quod ei statim adimitur; ita eu qui se iactant, à sa-
 thana, bona qua fecerint, subripi. In huiusmodi digres-
 sionibus versans Ecclesiasticus orator, populorum vili-
 tati consulens, pluribus verbis sæpè poterit tractare ma-
 gis communes locos, Christiana religioni valdè accom-
 modatos; vitam Christianorum non initio, sed sine iudi-
 cari: Iudam vnum è duodecim Apostolis, recta vite ra-
 tionem cœpisse: tragicè & miserrimè vltimū vite actum,
 laqueo & desperatione, conclusisse. Diuersa ratione S.
 Paulū Ecclesia inimicū aliquot annos vixisse, deindè vas
 electionis euasisse, viuentem calos penetrâsse, & martyrij
 gloria moriētē coronatū fuisse. Christiano neminè no-
 cere posse, si ipse nolit: Christianos solos diuites, solos sa-
 pientes, solos reges, solos aeterna beatitudinis heredes cō-
 stitutos: hanc esse verā philosophiā dicet, hanc perfectam
 sapientiā, fugere omnia, vel minima etiā, peccata, pro-

desse omnibus; hanc vitam esse exilium; solam, vt S. Hieronymus scripsit, esse apud Deum libertatem, non seruire peccatis: summam apud eundem Deum esse nobilitatem, clarum esse virtutibus: exilium huius vitæ, a quo animo esse ferendum, donèc nos euocauerit Dominus; calamitates exulum considerandas; de caelesti patria cogitandum; eleemosynas præmittendas multorum generum; largiendum pauperibus, quantum facultas fert; remittendas iniurias; docendos & consolandos, qui doctrina & consolatione egent, subueniendum, vt vno verbo dicam, aliorum calamitatibus. Ad quas, et multas alias digressiones faciendas, magnam oratori Ecclesiastico copiam suppediabant libri de virtutibus & vitijs, quos sancti theologi nobis reliquerunt, sed imprimis præclarus ille, quem hac de re scripsit Gulielmus Peraldus episcopus Lugdunensis. Monemus nos clericos, vt de his quæ diximus, & de alijs, nunquam nisi pijs precibus, consulto sancto Spiritu, ita digrediantur, vt vnde digressi sint, nõ reuertantur.

De catholica, & populari propositione.

Cap. L I.

CATHOLICA propositio est sanctæ matris ecclesiæ, quæ est magistra & interpres omnis veritatis; enunciatio; eaque vetustate & consensu patrum dignoscitur. quoniam verò non omnis catholica propositio, ad intelligentiam populi potest accommodari, vt quæ de angelis subtiliter & verè disputantur, aut de reuelationibus, quæ in Apocalypsi traditæ sunt; necesse est vt sit etiam popularis: popularem autem intelligo, non quæ facile auditoribus probetur, sed quæ populorum infirmitati

aut